

Fényes szelek és tűzpiros helikopter

Jancsó Miklós 100. születésnapjára jelent meg Szekfű András interjúkötete az ikonikus magyar rendezőről

SZABÓ G. LÁSZLÓ

A Fényes szelek ügyelőjeként került Jancsó Miklós közelbe Szekfű András, majd három alkalommal többórás interjút készített a rendezővel. Monográfiát már 1974-ben publikált róla. Jancsó és köre címmel megjelent kötetében most a rendező családtagjait, barátait és egykori munkatársait szövegezte meg.

Visszaemlékezések, eleven történetek, érzések lebilincselően színes füzére a könyv, amely a Magyar Művészeti Akadémia gondozásában jelent meg az Így filmeztünk sorozatban. Jancsó Miklós életéről, művészetéről, bonyolult egyéniségéről, filmjeiről és környezetéről szól csaknem öt-száz oldalon.

„Az életmű, az alkotó ember megidézésén túl egyfajta családrégi is kiolvasható belőle – írja a könyv Előszavában Gelencsér Gábor. – Intimitások akár, ám ezek az életesemények – s ez Jancsó szellemiségéből és személyéből következik – elválaszthatatlanok a műtől.”

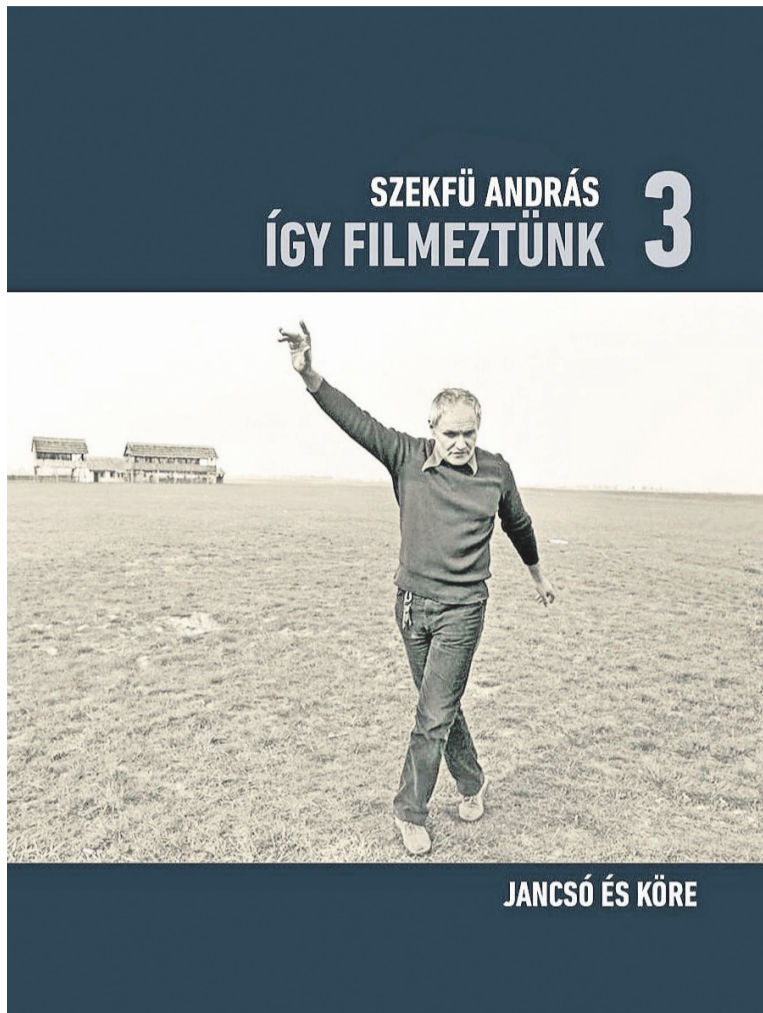
Szekfű András neves filmtörténész, a Nemzeti Filmintézet – Filmarchívum munkatársa, habitált címzetes egyetemi tanár. Salzburgban, Bécsben és Marosvásárhelyen is tanított. Angol, német, orosz és lengyel nyelven is megjelentek publikációi. Nemrég napvilágot látott Jancsó és köre című kötetének legújabb interjúja 1968-ban készült, a legutóbbiak 2020-ban. Idevágó beszélgetéseinek zöme nyomtatásban itt és most jelent meg először. Bevezetőjében felidéz: forgatókönyvvel a kezében szaladgált Jancsó Miklós körül a Fényes szelek forgatásán, de a filmben is feltűnik. Kispapként rendezte bele Jancsó. Rangját a csapatban Kende János operatőr fogal-

mazta meg. Szekfű András valaki volt a filmek között azon a nyáron. A „valaki hozzon egy kávé”. Ma már hangzatos megnevezéssel illetnék: best boy. Ő az, aki a rendező óhajait lesi. A stábba úgy került be, hogy a hatvanas évek első felében, az Egyetemi Színpadon zajló beszélgetés után Jancsó Miklós közelébe sodródott, majd újságíró-gyakornokként interjút készített vele. Diplomamunkájában már külön fejezet szolt a rendező filmjeiről. Az egyetem elvégzése után munkatársként kapott helyet a Fényes szelek forgatócsoportjában.

„Barátja voltam-e Jancsó Miklósnak? – teszi fel a kérdést az interjúkötet elején. – Nem szeretném, ha rólam is szólna a gúnyos közmondás: A zseni sírján dudva és barátok teremnek. Könyvem címe Jancsó és köre – de magam nem tartoztam Jancsó körébe. Barátságos kapcsolatunk ötven éven át tartott, de közben voltak hosszú évek, amikor nem is találkoztunk. Igazi hosszú beszélgetéseink pedig azok voltak, amelyeket ebben a könyvben most közreadok. Igen, barátja voltam, boldogan vállalom, de tudom, hogy a nyitott lelkű és barátságos Jancsó Miklósnak sok olyan barátja volt, mint én.”

Szegénylegények, Fényes szelek... Jancsó Miklós első nagy, „forradalmi” alkotásai. A cannes-i siker, Olaszország... ám ahogy Mészáros Márta meséli a könyvben: „Olaszországban akkor rengeteg jó rendező volt. Fellini, Visconti, Pasolini, nem is lehet felsorolni, annyi volt, és egyik jobb film, mint a másik, a francnak kellett nekik egy magyar! Udvariasságból, barátságból, de nem volt ez. Párizsban imádták Miklóst, ha akar, elmegy Párizsba, ott biztos csinál filmeket. Az angolok és a franciák jobban szerették.”

Három asszonnal volt szoros emberei és szakmai kapcsolata. Csákány Zsuzsával, aki több mint tíz filmjét

vágta, 1981-ben kötött házasságot. Előtte Mészáros Mártával élt. Ő nyilatkozta Csákány Zsuzsáról, hogy: „Amit az utolsó években csinált Miklósért, hogy még éljen, hőstett volt. Én sem tudtam volna azt megcsinálni, amit ő, hogy meghosszabbítsa az életét, és ez nagyszerű, de hát nagyon magányos volt Miklós. Az is volt a baj, hogy sokan meghaltak körülötte... De boldog volt, hogy a gyerekek és az unokák jártak

hozzá... imádkozta, könnyes szemmel nézte őket.”

Csákány Zsuzsa a Fényes szelek idején ismerkedett meg Jancsóval, aztán elvesztették egymást tíz évre. Megnézte az akkor Olaszországban tartózkodó rendező Szerelmem, Elektra című filmjét, amiről azt mondja: „Elképesztő látvány volt, de a piros helikopter a végén rettentően bosszantott, mert valaki nekem Olaszországból ne mondja azt, hogy majd

eljön a Kánaán! Ezt aztán később el is mondtam neki, amikor jól el is küldött a francba. Fogalmam nincs a világról, mondta.” Szó esik az interjúban Jancsó naplójáról is, amelyet most Csákány Zsuzsa rendez. „Rettentő sok az intim információ benne, amit én most, akár elítélnek engem, akár nem, megszüntetek. Egyszerűen kihúzó, kisatírozom, hogy ha majd egyszer valaki a kezébe kapja, az se tudja elolvasni. Én elolvastam, tudom, hogy mi van ott. Nem tartozik senkire. A többi közreadom majd, ha elkészül. De ez körülbelül a 105. születésnapjára fog elkészülni.”

A harmadik asszony: Giovanna Gagliardo olasz forgatókönyvíró, dokumentumfilm. Öt filmet jegyez Jancsó Miklóssal. „Nekünk mindig úgy mesélt Giovannáról, mint munkatársáról – mondja Grunwalsky Ferenc, akinek még a kisujja is összeforrott Jancsó Miklóssal. – Hogy köztük mi történt, nem tudom. Hogy Giovanna ki volt, nem tudom. Azt tudom, hogy nagyon utálta a magyarokat. És sznob volt. Mikivel nem voltak sznobok, de az a nő az volt. Tényleg nem találtam Miklós barátai között senkit, aki összebarátkozott volna, vagy jóban lett volna Giovannával. Nem volt buta nő, csak valami iszonyú bizonyítási kényszer volt benne.”

Jancsó egész életében baloldali érzelmű ember volt. Ahogy Szekfű András írja a könyvben: „De ez a baloldaliság az ő számára a szegények melletti kiállást jelentette. Ez végighúzódik az egész életén, az egész művészetén. Ehhez haláláig hűséges maradt.”

Ikonikus alkotások sora, a magyar filmművelés megújítása és a hosszú snittes technika tette világhírűvé Jancsó Miklóst. Személyiségének varázsa alól kevesen tudták kivonni magukat. Születésének 100. évfordulójára készült a könyv. Minden benne van, amit tudni kell róla.

A szerző a Vasárnap munkatársa

Optimista hiphop némi funkyval

Sokállomásos európai turnéja keretében szombaton érkezik Pozsonyba az Arrested Development. Ez a név talán nem sokat mond a mai fiataloknak, ám a kilencvenes években szocializálódó generáció bizonyára emlékszik rájuk, hiszen tele volt velük a Music Television.

Az atlantai hiphopalakulat azzal keltett feltűnést az amerikai színtéren, hogy szembe ment az akkori trendekkel. Főleg a gangsta-rap el-

len voltak kifogásaik, mert szerintük ez az együgyű, hamis klisékre építő stílus rontotta a feketék megítélését. Ezért tudatoson olyan új témákat igyekeztek behozni a műfajba, mint az egyenlőség, a szeretet, béke, a szegénység felszámolása, a tehetséggonдозás. És az a felismerés, amellyel a kilencvenes évek elején jócskán megelődtek korukat: hogy a feketéknek a közéletben is biztosítani kell az érvényesülés lehetőségét.

Az ehhez kapcsolódó zene a monoton old-school hiphop helyett színes

funkyelemekkel operált. Tennessee című első nagy slágertük fő hangminta például egy Prince-számból származott. Ezért a dalért Grammy-díjat kaptak 1993-ban, illetve övék lett a legjobb új előadó díja is.

A csapat szóvivője, Todd Thomas a beszédes Speech művészetet választotta magának még 1988-ban, amikor az atlantai művészeti iskolában retorikát tanult. Ott találkozott Baba Oje nevű zenei mentorával és életvezetési tanácsadójával, valamint a kutyumágus Timothy Barnwellel (alias Headliner). Megalapították az Arrested Developmentet, amelyből Headliner hamar kiszállt, és a felállás később is folyamatosan változott Speech körül (Baba Oje 2009-ig volt tag, és 2018-ban halt meg, 89 évesen) de a zenekar máig aktív. Tavaly és tavalyelőtti is albumot adtak ki, akik pedig pár éve ott voltak első pozsonyi koncertjükön, állítják, hogy nagy élmény élőben látni őket.

Érdekeség, hogy ismét az MMC klubban lépnek fel, szombaton 20 órától, a Danube Music Day keretében. Ez az új koncertsorozat olyan előadókat mutat be, akik meghatározták egy-egy műfaj fejlődését, de vagy nem jártak még nálunk, vagy rég láttuk őket.

Ez a művész egyik legismertebb képe

(Fotó: TASR/AP)

Warhol a 20. század legdrágább képzőművésze

Andy Warhol egy Marilyn Monroe-t ábrázoló híres 1964-es portréja 195 millió dollárért kelt el egy New York-i aukción. Ezzel a szitanyomat lett a legdrágább 20. századi műalkotás, amelyet nyilvános árverésen adtak el. A Shot Sage Blue Marilyn című kép a tragikus sorsú filmszínlány egy 1953-ban készült fotóján alapul, és Warhol egyik legismertebb műve. A várakozásoknak megfelelően, négy perc alatt talált gazdára

a Christie's manhattani székházának zsúfolásig megtelt termében. Az ikonikus képet a zürichi Thomas és Doris Ammann Alapítvány bocsátotta áruba, amely a teljes bevételt jótékony célokra fordítja. A vásárlót nem nevezték meg. Az eddigi 20. századi rekordot Pablo Picasso Les femmes d'Alger (Algériai nők) című festménye tartotta, amely 179,4 millió dollárért kelt el 2015-ben.

(MTI)

Az Arrested Developmentnek még van mondanivalója

(Forrás: AD Promo)

(júk)